

Državni izpitni center

M 1 4 2 5 2 1 1 3

JESENSKI IZPITNI ROK

SOCIOLOGIJA

NAVODILA ZA OCENJEVANJE

Četrtek, 28. avgust 2014

SPLOŠNA MATURA

Moderirana različica

IZPITNA POLA 1**Strukturirane naloge****1. Odločanje v skupnosti**

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.1	1	♦ (suverena) oblast	
1.2	2	♦ državno ozemlje (teritorij) ♦ prebivalstvo	
1.3	3	♦ zakonodajna ♦ izvršna ♦ sodna	
1.4	3	♦ pravna država priznava in varuje temeljne pravice ♦ vzpostavlja za vse enake zakone in jim je tudi sama podrejena ♦ zagotavlja pravno varnost posameznikov in posameznic na nekem ozemlju	
1.5	1	♦ civilna družba	
	3	♦ Je področje dejavnosti, ki jih ne nadzira država. ♦ V civilni družbi se posamezniki in posameznice svobodno združujejo zaradi uresničevanja interesov. ♦ Civilna družba je pomembna za uveljavljanje demokracije.	
Skupaj	4		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.6	1	♦ To so pravice državljanov in državljanek do socialne varnosti in ustrezne življenjske ravni.	
	2	♦ Država jih zagotavlja z ustrežno socialno politiko, ki odgovarja na temeljne zahteve povprečnih ljudi. To so zahteve, ki se nanašajo na zdravje, izobrazbo in vseživljenjski dohodek.	
Skupaj	3		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.7	1	♦ konvencionalna	
	1	♦ Velja za ustaljeno (institucionalizirano) obliko političnega odločanja oziroma doseganja političnih ciljev (npr. volitve, referendum, opravljanje javne funkcije).	Za samo naštete primere 0 točk.
	1	♦ nekonvencionalna	
	1	♦ izredna, izjemna oblika političnega odločanja (npr. vstaja, terorizem, stavke)	Za samo naštete primere 0 točk.
Skupaj	4		

2. Izzivi sodobnega sveta

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.1	3	tri od: <ul style="list-style-type: none"> ♦ tehnološke spremembe (industrializacija) ♦ tržno gospodarstvo (blagovno-denarno gospodarstvo) ♦ urbanizacija ♦ spreminjanje slojevske sestave prebivalstva ♦ politične spremembe ♦ kapitalistična proizvodnja (temeljni motiv je dobiček) 	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.2	2	ena od: <ul style="list-style-type: none"> ♦ Globalizacija je povezovanje sveta v celoto, povečuje se soodvisnost med državami oz. posameznimi deli sveta. ♦ Globalizacija je politično, ekonomsko in vojaško povezovanje različnih družb/držav ter s tem kultur na svetovni ravni. 	Za delno ustrezno pojasnitev ustrezno manj točk.

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.3	1	♦ politični vidik/tip	
	2	♦ Države so se zaradi reševanja globalnih problemov in vprašanj prisiljene povezovati ter sodelovati, kar vpliva na nastanek mednarodnih političnih organizacij (npr. OZN, Unicef, Unesco ...).	
Skupaj	3		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.4	1	ena od: <ul style="list-style-type: none"> ♦ porušeno ravnotežje med človekom in naravo ♦ radikalno rušenje ravnotežja v naravi ♦ kriza pogojev človeške eksistence 	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.5	4	dve od: <ul style="list-style-type: none"> ♦ povečana rast prebivalstva ♦ pospešeno porabljanje neobnovljivih naravnih bogastev (človeštvo ima na voljo omejen prostor in omejene naravne vire) ♦ vse več odpadkov, ki jih narava ne zmore absorbirati (kopičenje odpadkov in zato obremenjevanje okolja) ♦ povečana nevarnost ekoloških nesreč 	Za navedbo (1 točka) in utemeljitev (1 točka) enega problema 2 točki, skupaj 4 točke.

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.6	1	ena od: <ul style="list-style-type: none"> ♦ povečano število naravnih katastrof ♦ uničenje številnih mest ♦ manj kmetijskih (obdelovalnih) površin ♦ manj naselitvenih možnosti ♦ izginjanje celotnih (ali delov) držav ... 	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.7	1	♦ C	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.8	3	tri od: <ul style="list-style-type: none"> ♦ namerno, zavestno in prostovoljno nadzorovanje rojstev (kontracepcija) ♦ staranje prebivalstva ♦ zaposlovanje žensk ♦ zaposlovanje staršev zunaj doma ♦ ustvarjanje poklicne kariere žensk ♦ kvantiteto zamenja kvaliteta ... 	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.9	2	ena od: <ul style="list-style-type: none"> ♦ vpliv na spreminjanje pokojninskih sistemov ♦ spreminjanje razmerja med aktivnim in »vzdrževanim« delom prebivalstva ♦ nove oblike urejanja zaposlovanja in brezposelnosti ♦ prilagajanje zdravstva in zavarovalnih sistemov ♦ naraščanje pomena starejših v socializacijskih procesih ♦ spreminjanje družinske sestave ♦ spreminjanje oblik potrošnje (prilagajanje turistične ponudbe starejšim in zdraviliški turizem) ♦ institucionalne in organizacijske prilagoditve (gradnja domov za ostarele in vzpostavitev različnih oblik negovalnih storitev) ♦ drugačna ureditev stanovanjske problematike 	Za delno ustrezno pojasnitev ustrezno manj točk.

3. Družba – zdravje, telo, bolezen

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.1	1	♦ B	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.2	2	♦ Medikalizacija: povečan vpliv in nadzor medicine na vseh področjih; njeno vse večje poseganje v pomembne družbene odločitve (npr. nadzor nad odklonskostjo).	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.3	2	♦ Izvire bolezni in zdravja prepoznavajo v obstoju in delovanju nadnaravnega.	
	2	♦ Izvori bolezni in zdravja so naravni/biološki, mogoče jih je izkustveno spoznati in racionalno pojasniti.	
Skupaj	4		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.4	2	Pojasnilo, ena od: ♦ določanje meje normalnosti ♦ kontrola posameznika ♦ samokontrola in samoomejevanje	
	1	Navedejo ustrezen primer, npr.: ♦ Debelost velja za grdo in nezaželeno, zato se posameznik podreja idealom in samodisciplinira, tudi za ceno zdravja in dobrega počutja ...	
Skupaj	3		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.5	1	♦ Ženske bodo živele dlje od moških.	
	1	♦ Bolj izobraženi bodo živeli dlje.	
Skupaj	2		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.6	2	♦ Razlike med spoloma je mogoče pojasniti z bolj tveganim življenjskim slogom moških (npr. alkoholizem), razlike v vrstah dela (več fizičnega dela, višje tveganje moških) ...	
	2	♦ Bolj izobraženi imajo pogosto višje dohodke in višji socialni status, opravljajo drugačna dela, so zdravstveno bolj ozaveščeni, več vlagajo v zdravje ...	
Skupaj	4		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.7	1	♦ konfliktno/kritično/(neo)marksistično	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.8	1	♦ razvrščanje ljudi po merilih normalnosti, medicinske norme zdravega življenja, discipliniranje posameznika z idealiziranimi modeli, družbene konstrukcije bolezni, institucionalizacija zdravja ...	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.9	2	dve od: ♦ oskrba z zdravstvenimi storitvami, mreža javnih zdravstvenih ustanov, dostopnost storitev, na solidarnosti utemeljen sistem zdravstvenega zavarovanja ...	

4. Šolanje

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
4.1	1	♦ uveljavljanje načel meritokracije (lahko tudi šola kot dejavnik, ki pripomore k pridobljenemu družbenemu statusu)	
	2	♦ razlaga navedene funkcije (odprtost šolskega sistema za vse, šolajo se vsi pod enakimi pogoji, dosežena stopnja formalne izobrazbe vpliva na zaposlitev, tako pa tudi na status ...)	
Skupaj	3		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
4.2	1	ena od: ♦ socializacijska funkcija ♦ integracijska funkcija	
	2	♦ razlaga navedene funkcije (pridobivanje znanja, šola daje izkušnjo formalnih odnosov, usposabljanje za poklic, razlaga integracijske funkcije ...)	
Skupaj	3		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
4.3	2	♦ razlaga pojma kulturni kapital: obvladovanje jezika, načini izražanja, poznavanje različnih vsebin, vedenjski vzorci ...	
	2	♦ Otroci, ki so bili že socializirani v dominantno kulturo in tako dobili ustrezen kulturni kapital, imajo pri šolanju prednost, lažje dosegajo višji šolski uspeh in višje stopnje formalne izobrazbe.	
Skupaj	4		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
4.4	2	♦ hitro naraščanje števila vključenih v šolanje na sekundarnih in terciarnih šolskih stopnjah	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
4.5	4	dve od: ♦ pospešena gospodarska rast ♦ tehnološki razvoj in pričakovanja, da bo potrebne čedalje več izobražene delovne sile ♦ dojemanje šolanja kot naložbe v človeški kapital in tako pogoj nadaljnje gospodarske rasti ♦ zavezanost ustvarjanju enakih izobraževalnih možnosti in uveljavljanju pravičnosti ...	Za vsako ustrezno razloženo družbeno okoliščino 2 točki, skupaj 4 točke. Za pomanjkljive razlage ustrezno manj točk.

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
4.6	2	♦ vseživljenjsko učenje kot svobodna izbira in pravica posameznika, da pridobi želeno stopnjo izobrazbe, ki je v mladosti ni mogel, država zagotovi možnosti za to ...	
	2	♦ vseživljenjsko učenje kot dolžnost in osebna odgovornost posameznika, kot nujnost, da bi se laže prilagodil zahtevam trga in delodajalcev ...	
Skupaj	4		

Skupno število točk IP 1: 40

IZPITNA POLA 2

Esejske naloge (splošna ocenjevalna shema)

Točke	Merila
0–5	Ni razviden sociološki uvid v problem ali vsebina odgovora ne ustreza zastavljeni nalogi. Odgovor ne vsebuje elementov, pomembnih za analizo problema ali razpravo o njem; navedenih je le nekaj splošnih/zdravorazumskih ugotovitev, dejstev, informacij. Ni uporabljena sociološka terminologija, besedilo ni povezano.
6–9	Delno opredeljen problem: navedena so nekatera ustrezna dejstva, ugotovitve, informacije, več navedenih ugotovitev in trditev je napačnih. Zapisana dejstva in trditve so neargumentirane. Na podlagi navedenih podatkov so zaključki oblikovani le deloma.
10–13	Opredeljen problem: navedena dejstva, ugotovitve, informacije so delno ustrezne in sociološko relevantne. Na podlagi navedenih podatkov so oblikovani zaključki, pomembni za razčlenitev problema ali razpravo o njem, in delno argumentirani.
14–17	Jasno opredeljen problem: navedene so ustrezne in sociološko relevantne ugotovitve, dejstva, informacije. Na njihovi podlagi so oblikovani zaključki, argumentirani s poznavanjem sociološke problematike. V odgovoru je ustrezno uporabljena sociološka terminologija in nakazano poznavanje socioloških teorij, če to naloga eksplicitno zahteva.
18–20	Jasno opredeljen problem: navedeni so ustrezni in sociološko relevantni podatki, informacije, dejstva. Med seboj so povezani in omogočajo oblikovanje ustreznih zaključkov, celovito so argumentirani. V odgovoru je ustrezno uporabljena sociološka terminologija in sociološke teorije, če naloga to eksplicitno zahteva. Odgovor izkazuje povezovanje problema iz naslova z drugimi sociološko relevantnimi problemi/problem iz naslova je umeščen v širši družbeni okvir.
Ocenjevalec upošteva tudi jezikovno oblikovanost in urejenost besedila . Če oceni, da problem jezikovno ni predstavljen ustrezno, je mogoče zmanjšati točkovno oceno za največ 5 točk.	

Naloga	Točke	Vsebinska navodila za ocenjevanje	Dodatna navodila
1	20	<ul style="list-style-type: none"> ♦ Opredelijo termina »odklonskost« in »konformnost«. ♦ Navedejo in analizirajo (vsaj) tri dejavnike, ki vplivajo na družbeno-kulturno pogojenost dojemanja konformnosti oz. odklonskosti (čas, družba, kraj, oseba, situacija). ♦ Ustrezno in smiselno pojasnijo (vsaj) tri konkretne primere. 	

Naloga	Točke	Vsebinska navodila za ocenjevanje	Dodatna navodila
2	20	<ul style="list-style-type: none"> ♦ Predstavijo pomembne družbene razlike in neenakost med spoloma. ♦ Predstavijo vzroke in posledice razlikovanja in neenakosti med spoloma. ♦ Predstavijo procese spreminjanja družbenega razlikovanja in neenakosti med spoloma. 	

Naloga	Točke	Vsebinska navodila za ocenjevanje	Dodatna navodila
3	20	<ul style="list-style-type: none"> ♦ Opredelijo etnocentrizem kot presojanje kulturnih značilnosti drugih kultur s stališča standardov ter značilnosti lastne kulture in kulturni relativizem kot presojanja kultur s stališča lastnih kulturnih standardov. ♦ Vzroki etnocentrizma – nerazgledanost, nerazumevanje drugih kultur, politično-ekonomski interesi osvajalcev ... ♦ Posledice etnocentrizma – nižje vrednotenje in poniževanje drugih kultur, diskriminacijski odnos do njihovih pripadnikov ... ♦ Pomen kulturnega relativizma – pestrost kultur, ki jih dojemamo na enaki ravni, ni hierarhičnega ločevanja med višjimi in nižjimi kulturami ... 	

Naloga	Točke	Vsebinska navodila za ocenjevanje	Dodatna navodila
4	20	<ul style="list-style-type: none"> ♦ Razlagajo okoliščine, ki so pomembno vplivale na razvoj znanosti (spremenjen odnos do narave, omajane verske avtoritete, kritičen odnos do avtoritet, primat človeškega razuma in matematična jasnost, antični zgledi, razvoj zgodnjega kapitalizma in razvoj meščanstva). ♦ Prikažejo dihotomne razlike med tradicionalnimi in modernimi družbami. ♦ Navedejo in kratko razložijo funkcije (praktična, spoznavna, kulturološka). 	

Naloga	Točke	Vsebinska navodila za ocenjevanje	Dodatna navodila
5	20	<ul style="list-style-type: none"> ♦ Opredelijo zakonsko zvezo (razmeroma trajna spolna in ekonomska skupnost dveh ali več odraslih ljudi, ki jo priznava družba in partnerji sami). ♦ Opredelijo razmerje zakonske zveze do družine (zakonska zveza je skupnost odraslih, družino bistveno definira razmerje starši–otroci; zakonska zveza je lahko prva stopnja v oblikovanju družine, vendar se družina lahko oblikuje tudi brez sklenjene zakonske zveze ...). ♦ Predstavijo pravila sklepanja zakonske zveze (npr. endogamija, eksogamija ...). ♦ Zakonska zveza kot nujni pogoj oblikovanja družine v preteklosti, njena socialna funkcija je bila (tudi) prenos lastnine in družbenega ugleda iz generacije v generacijo. ♦ Razlagajo spremenjen pomen zakonske zveze, ki se kaže v večjem številu razvez in manjšem številu sklenjenih zakonskih zvez. ♦ Razlagajo vzroke za manjši socialni pomen zakonskih zvez. ♦ Ovrednotijo vpliv tega na družinsko življenje. 	

Skupno število točk IP 2: 40